

Dialog jako převratné setkání

Ladislav Hejdlánek

This is a radio reading of the following document:

[Dialog jako převratné setkání](#)

jedná se o rozhlasovou četbu tohoto dokumentu:

[Dialog jako převratné setkání](#)

◆ článek, česky, vznik: 2005 ◆ poznámka: Český filosof a emeritní profesor ETF UK Ladislav Hejdlánek napsal esej „Dialog jako převratné setkání“ pro sborník Dialog na cestě (Blahoslav, Praha 2005, hlavní ed. Olga Nytrová). Eсей vyšla také v publikaci Etika a logika v komunikaci (Olga Nytrová – obor etika, spoluautor Marcela Pikálková – obor logika), Univerzita Jana Amose Komenského, Praha 2007. Eсей čte: Josef Somr; Hudba: Václav Strachota; Foto: Olga Nytrová a Václav Strachota; Natočil a zpracoval: Václav Strachota

◆ article, Czech, origin: 2005

Dialog jako převratné setkání [2005]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (Track 1_cleaned.flac) ---

Hejdánek: Dialog není pouhý rozhovor, pouhá rozmluva dvou nebo několika lidí. Lidé spolu hovořili odedávna. Mluva je původně asi ten nejpozoruhodnější archaický rituál, který se ukázal jako mimořádně a mnohostranně perspektivní.

Když spolu lidé hovoří, nesdělují si jen věcné informace, ale potvrzují si navzájem svou totožnost a to, že o sobě vědí a že nějak k sobě náleží. Rozhovor je společenská záležitost. Pro obyčejnou rozmluvu je to, o čem se mluví, pouze jednou ze složek komunikace. Vynález pojmů a pojmovosti velice zdůraznil právě to, o čem bylo třeba a také možno se domluvit jinak než rezonováním, naladěním na stejnou melodii, pokud nebylo možno jen ukázat prstem. Přesný, sdílený pojem nám dovoluje mluvit totéž, i když na to nemůžeme prstem ukázat, a to bez ohledu na pocity a nálady a tak dále. Na tom byla založena věda, řecká *epistémé*, vědění, a možnost předávat nové poznatky druhým lidem, například žákům nebo kolegům.

Dialog je však mnohem víc než postupná řada monologů. A přednáška nebo vědecké sdělení je takovým monologem a dovede posluchače nebo čtenáře přesně dovést k nějakému předmětu, k nějaké věci tím, že o nich něco nového sděluje. Zejména však od konce 18. a od 19. století si lepší myslitelé uvědomují stále lépe to, co si nyní řekneme. V dialogu jde sice také v rozsáhlé míře o to, k čemu se vztahují myšlenky účastníků, ale nezůstává jen u střetu různých pojetí a názorů na totéž, jako tomu je v případě učené disputace nebo diskuse, nýbrž všichni partneři se dobrovolně vystavují tíže argumentů těch druhých a to pod normou ještě nedosaženého cíle, jímž je poznání pravdy. Můžeme to říci také tak, že opravdový dialog se vyznačuje tou zcela mimořádnou situací, že jeho účastníci jsou upřímně přesvědčeni, že se mohou od druhých nejen něco nového dozvědět, ale že se všichni mohou dozvědět i něco nového, co si s sebou nepřinesl nikdo z nich.

A můžeme to říci ještě jinak: lidé, kteří vstupují do opravdového dialogu, jsou připraveni naslouchat nejen druhým účastníkům dialogu, ale také něčemu navíc, totiž pravdě, která osloví, může oslovit všechny, i když ji nikdo předem neznal. Může se vyjevit jako nová. Dialog je tím privilegovaným místem, na němž a v němž se vyjevuje pravda. Opravdový dialog tu pravdu takřka přitahuje. Ale přitahuje ji tím, že jeho účastníci se otevírají hlasu pravdy, a to i tehdy a právě tehdy, když právě jim osobně nedává za pravdu. Ochota přijmout soud pravdy i v takovém případě pak znamená velkou osobní změnu, která je dokonce ještě něčím víc než změnou smýšlení, takzvaná *metanoia*. Pak se dialog opravdu stává místem převratných setkání.